

An Gannas

© 2013

**Lyver Nowydh ~
dhe gov 'Mab Meur a Gernow'**

**Mar mynnir godhvos a-dro dhe'n omsav
kernevek y'n blydhynyow 1950-2000, hag yn
y gres Richard Jenkin, res yw redya an lyver
ma. Erthyglow a-dhiworth lies skrifer
keffrys ha geryow Richard y honan.
Dasskrifow £14.50; pella derivadow a-
dhiworth gwasva Gorsedh Kernow:
www.gorsedhkernow.org**

Niver 444,
mis-Kevardhu 2013
© gwirbryntyans mis-
Kevardhu 2013; dyllys
gans Kowethas an
Yeth Kernewek
ISSN 1469 705X

**Kowethas an Yeth
Kernewek** a'n jevydh
stall dhe Dyllda Alusen an
Mer, Kay Lemon, Truru,
7ves a vis Kevardhu.

Dell yw usys yma
edhomm dhyn a
vodhogyon dhe weres
dyghtya an stall ma, ha
rakhenna kesteveugh,
mar pleg, orth Shelagh
Garrard mar kyllowgh ri
gweres gansa:
caresjyndywros@dsl.pipex.com

Ha meur ras dh'gan
gweresoryon kyns!

Y'n dyllans ma

folennow 2-7: Gwari Mus ~ Kormoran
 ha'n Kylgh a Yowynkneth;
 folennow 7: Tommas Merritt;
 folennow 8-9: Lyther a Alban;
 folennow 9-10: Ynys Pedrean;
 folenn 10: Servis Eglos; Nawbedrek
 folenn 11: Krowseryow; Nowodhow
 a'n Kowethas;
 folenn 12: Skeusenn a Gernow ~
 Kynyav; Gorhemmynnadow Nadelik.

Kormoran ha'n Kylgh a Yowynkneth

*gans Steve Penhaligon ha John
 Prowse*

*Awos bos an gwari-mus ma pur hir an nessa
 rann a vydh dyllys yn An Gannas mis Genver
 2014*

Gwarioryon

Kormoran, den yowynk;
 Endellion, kares Kormoran, myrgh; Davydh
 ha Samantha (marow an dhew)
 Rupert Meurdrog, den koth, kyns koweth
 Davydh;
 Kowrikka, mamm Kormoran;
 Hikka, tas Kormoran;
 Peder, koweth Kormoran;
 Boekka a Lulynn;
 Morin, Skrifennyades Apposyansow an
 Kesva;
 Diw vowes yowynk, diw venyn, nebes
 berdh;
 Hwedhler.

Gwel 1. Chi Endellion.

(Kormoran, Endellion, Rupert yn-dann

gel a-dryv kroglen)

Kormoran: Endellion!

Endellion: Kormoran!

(I a boen y'n dhiwvreggh an eyl dh'y gila)

Kormoran: Fatla genes, ow melder?

Endellion: Lowen ov vy dha weles, kuv
 kolonn.

Kormoran: Ha my ynwedh. Endellion,
 my a'th kar fest yn ta, dell wodhes. Prag
 na yllyn ni agan dew demmedhi?

Endellion: Ty a woer prag na, ow
 melder. My re dhisplegyas oll an dra
 milweyth kyns. Marow yw ow herens,
 Davydh ha Samantha, ledhys yn
 droglamm goelyans euthyk y'n avon
 Amazon. (Ow thas a gara goelya y'n
 avon Tamer, pan esa ev yn Kernow, mes
 nyns yw an avon Amazon kepar ha'n
 avon Tamer, dell wodhes).

Kormoran: Ogh ha tru!

Endellion: Na fors. Pypynag, kyns
 mernans ow herens, my re beu genys yn
 treveglos vyghan Kernewek, koynt y
 hanow.

Kormoran: My a woer. Henn o an
 acheson i dhe'th henwel 'Endellion'.

Endellion: Yn hwir. Chons da veu na
 veuv vy genys yn Kammbroon po
 Rysrudh!

Kormoran: Po Hordh, po Plen an
 Gwari...

Endellion: Martesen. Mes dell leveryn,
 pur woethus o ow herens ow bos
 Kernewes. Ytho, y'ga hemmyskrif i a
 wrug gorhemmyнна my dhe dhemmedhi
 gans Bardh a'n Orsedh Kernow! Mar ny
 wrav vy yndella, my a wra kelli oll aga
 herth.

Kormoran: *(nebes prederus)* My a woer.
 My a woer. Kellys vydh aga herth – aga
 arghans, aga herri, aga skathow-goelya,
 aga chiow y'n pow ma ha dres an Tamer
 yn Pow Sows. Kellys vydhons i oll.
 Martesen gwell via dhyn ni gortos pols –
 bys pan viv Bardh.

Endellion: (*serrys*) Treweythyow, A Gormoran, poran kepar ha'th tas, Hikka, yth osta dhe'm breus vy! Erbysyas yw ev hag erbysyas osta ynwedh!

Kormoran: A Geresik, na wra serri orthiv. Nyns yw an traow na dhe les. My a'th kar – ty a'n goer. Hag ynwedh, a-vorow my a wra degemmeres sywyans ow apposyans y'n yeth kernewek. My a wrug ombrofya y'n apposyans peswora gradh ha sertan ov vy my dhe seweni, (*nebes goethus*) ha seweni gans bri, dell dybav.

Endellion: Yn hwir. Ty a wra seweni yn sur ha wosa termyn berr ty a wra dos ha bos Bardh a'n Orsedh. Hag ena demmedhys vydhyn ni – ty ha my war-barth bys vynitha. My a vynn ow herens dhe vos omma rag an solempnyta, mes marow yns i - ledhys y'n avon Amazon gans sarf vras.

Kormoran: Ledhys gans dha ewnter Rupert? (*Rupert a lamm yn ownek*)

Endellion: Kormoran, pyth a wre'ta leverel?

Kormoran: Gav dhymm, ges o. Mes martesen... Hmm. Ny wrav vy koela orth dha ewnter Rupert.

Endellion: Nyns yw ev ow ewnter yn hwir. Koweth meurgetys ow thas ova. Adhia vernans ow herens ev re beu pur heweres ha kuv dhymm.

Kormoran: Da lowr. Mes diwedhes yw. Res yw dhymm mos tre.

Endellion: Da lowr, ow melder. Pur yntanys ov. Dha weles a-vorow. (*I a stroeth an eyl dh'y gila. Exit Kormoran. Y klewir tros a-dryv an groglenn. Pellgowser Rupert a sen. Rupert a enter*)

Rupert: (*dhe'n pellgowser*) Ny allav vy kewsel y'n eur ma, Rebekka, pellgows orth Andy. Pur vysi ov vy.

Endellion: Gorthugher da, ewnter. Eus nowodhow a'n bys?

Rupert: Nag eus. Nyns eus 'Nowodhow an Bys', mes henn yw hwedhel arall. Fatla genes, Endellion?

Endellion: Pur lowen ov vy, ewnter Rupert. Yn skon y fydh Kormoran Bardh ha ni a yll demmedhi.

Rupert: Hmm. Nyns yw karadow dhymm an den yowynk na. Ny dheu ev a-dhiworth teylu jentyl. (*yn tivlas*) Mab-gwynn an diwettha kowr a Gernow ywa. Prag na dhemmedhi gans den nobyl, skentel ha (*pows byghan*) teg – kepar ha my, rag ensampel.

Endellion: (*sowdhenys*) Ewnter, gwir yw my dhe'th kara. Henn yw leverel, my a'th enor yn feur. Mes my a wra demmedhi gans Kormoran. Yma nebes fowtys dhodho mes den mas hag enoradow yw.

Rupert: Nyns ov vy sur a henna. Res yw dhis sywya bolonjeth dha gerens kyns oll. Ambos dhymm na wre'ta demmedhi gans denvyth marnas Bardh a'n Orsedh.

Endellion: Heb mar. My a'n ambos. Nos dha, ewnter Rupert.

Rupert: Nos dha, Endellion. Kosk yn ta. (*Endellion a gwit a-dhyghow. Rupert a gwit a-gledh.*)

Hwedhler: Pandr'a dybowgh hwi anodho bys lemmyn?

Goslowysi: ATAL!

Gwel 2. Chi Kormoran.

Kormoran a enter.

Kormoran: Ple'ma an lytherwas? Prag yth yw diwedhes hedhyw? Hedhyw yw an jydh may trollo ev sywyans ow apposyans y'n yeth Kernewek. (*Pols byghan*) Herwydh usadow, nebes klor hag uvel ov, mes y'n kas ma sertan ov my dhe seweni gans bri! Ena my a vydh gwrys bardh yn skon, ha my a yll demmedhi gans Endellion!

(*Kerens Kormoran, Hikka ha Kowrikka,*

a enter.)

Kowrikka: A Gormoran, ottomma lyther ragos.

Kormoran: Ro e dhymm a-dhistowgh, A vamm. Poesek dres eghenn yw! (*Ev a iger an maylyer yn unn skwardya. Ena ev a'n re dh'y vamm.*) Ty a wra y redya, mar pleg, a vamm. Re nervus ov.

Kowrikka: (*Hi a red an lyther.*)

'Kormoran ker, My a skrif rag derivas dhis sywyans dha apposyans y'n yeth Kernewek. Drog yw genev leverel na sewensys ta an prysweyth ma. An Gesva a wayt ty dhe vynes pesya gans dha studhyansow, ha ty dhe seweni an nessa prysweyth. Gans pub bolonjedh da, Morin, Skrifennyades an Apposyansow.'

Kormoran: Ogh! Nyns yw possybyl! My re fyllis. Fyllys! Lemmyn, ny vydhav bardh ha ny allav vy demmedhi gans Endellion! Pandr'a allav vy y wul?

Kowrikka: Endellion, Endellion, pup-prys Endellion. Ankov Endellion.

Kormoran: Pyth? 'Ankov Endellion'?

Kowrikka: Klav ov vy a glewes an hanow na. Endellion a wra hemma. Endellion a wra henna. Gorgemmerys osta gans an Verdh ha gans Endellion. Py par hanow yw Endellion? Hanow gokki ywa.

Kormoran: Hanow teg yw!

Kowrikka: Hanow teg! An gwiryoneth yw hi dhe vos henwys wosa keus meurgerys hy thas.

Kormoran: Keus?

Kowrikka: Keus. Feusik osta nag osta ambosys dhe vyrgh henwys Yarg.

Kormoran: Hedh, hedh, ow mamm. A ny wre'ta gweles my dhe vos trist lowr hwath?

Kowrikka: Da lowr. Bydh kosel, ow mab. Nyns yw hemma diwedh an bys. Sur ov ty dhe seweni y'th apposyans an nessa prysweyth.

Hikka: Ha mar ny yll'ta demmedhi gans

Endellion yma meur a buskes erell y'n mor!

Kormoran: Na lavar yndella, A das! My a gar Endellion gans ow holonn oll. Ny vynnav pysk arall! Hag yn termyn a dheu, pur rych vydh hi, ynwedh...

Hikka: My a wel, my a wel. Y'n kas na, res vydh dhis ombrofy a y'n apposyans arta.

Kowrikka: Yn hwir. Mes, y'n eur ma res yw dhis gul neppyth didhanus, rag dha omjerya. Ott! Yma erthygel y'm lyver-termyn 'Da Lowr!' a-dro dhe bark-thema nowydh yn Marghas Yow. Norvys Berdh yw y hanow.

Kormoran: Pyth?

Kowrikka: Norvys Berdh. An erthygel ma yn 'Da Lowr!' a lever bos meur a dhidhenyow ena. Rag ensampel, yma tour korslynk, ros veur, ha kerri-bonk. Hag yma neppyth henwys 'An Kylgh a Yowynkneth', ha neppyth arall henwys an 'Bardh-a-Dro', ynwedh.

Kormoran: Pyth yw an 'Bardh-a-Dro'?

Kowrikka: Ny wonn. Res-a-dro gans berdh, martesen.

Kormoran: Wel, re drist ov dhe vos dhe'n 'Norvys Berdh' ma, dell dybav.

Kowrikka: Yma ynwedh lies stall ena ow kwertha gwara bardhek – dolliow bardhek, rag ensampel.

Kormoran: 'Dolliow Barbie', a leversys?

Kowrikka: Na wrug. Nyns yns i 'dolliow Barbie'; dolliow bardhek yns!

Kormoran: Wel...

Hikka: (*Ow kemmeres an lyver-termyn*) Y leverir omma y fydh meur a verdh ena. Possybyl yw ty dhe vetya gansa...

Kormoran: Da lowr. My a garsa gweles an 'Bardh-a-Dro' ha metya gans nebes berdh. My a vynn mos dhe Norvys Berdh a-vorow gans Peder, ow howeth. (*Exeunt omnes.*)

Hwedhler: Pandr'a dybowgh hwi

anodho bys lemmyn?

Goslowysi: ATAL!

Gwel 3. Park-thema Norvys Berdh. A-rag an Bardh-a-Dro. Hwegh po seyth bardh a sev yn kylgh. Kormoron ha Peder a enter.

Kormoran: Ytho, hemm yw ‘Norvys Berdh’.

Peder: Yn hwir, ottani omma. Ha henn yw an ‘Bardh-a-Dro’, mar ny gammgemmerav.

Kormoran: Deus, junyn ni an kylgh.

Peder: Da lowr.

(I a jun an kylgh.)

1a Bardh: Res yw dhywgh pe hanterkans diner rag junya an kylgh hudel.

Kormoran: Da lowr. Pris isel yw dhe omjunya gans kekemmys berdh a vri!

2a Bardh: *(gans gogrys)* Esosta ow kemmeres an Mighal?

Kormoran: Nag esov! *(Ev a be an mona.)*

(Ilow a sen. An verdh oll, gans Kormoran ha Peder, a res yn kylgh. Ena an ilow yw senys war-dhelergh. An verdh a res war-dhelergh.)

Peder: Hedhewgh! Hedhewgh! My a dheu ha bos penn-dro!

(A-dhesempis, an ilow a hedh hag an verdh a gnouk an eyl erbynn y gila hag omhweles.)

Kormoran: Deus, Peder, my re’m beu lowr anodho. Res-a-dro gokki yw.

Gwren ni mos dhe hwilas an ‘Kylgh a Yowynkneth’.

(A-rag an Kylgh a Yowynkneth.

An boekka a sev a-rag an kylgh.

Kormoran ha Peder a enter.)

Kormoran: Ott, a Beder, dell grysav henn yw an ‘Kylgh a Yowynkneth’. Mes piw yw an den koynt ha byghan a-ragdho?

Boekka: Boekka ov.

Kormoran ha Peder: Pyth?!

Boekka: Boekka ov vy.

Kormoran ha Peder: Ah!

Peder: Yw hemma an Kylgh a Yowynkneth?

Boekka: Yn hwir, hemm yw an kylgh a vri.

Kormoran: Mes fatell ober ev?

Boekka: Wel, pan dremen nebonan der an kylgh yth yw ev chanjyes.

Peder: Chanjyes? Fatell?

Boekka: Wel, tus koth a dheu ha bos yowynk, ha tus yowynk a dheu ha bos koth.

Kormoran: Ny grysav henna! Flows yw!

Boekka: Gwir yw. Ott, my a wra diskwedhes dhywgh an fordh mayth ober ev. *(Ev a elow diw venyn a vloedh kres usi ow tremena.)* A venynes jentyl, a garsewgh hwi bos yowynka?

1a benyn: Yowynka? Yn hwir?

2a benyn: Pyth yw res dhyn gul?

Boekka: Mar tremenowgh hwi der an kylgh ma, yowynka meur vydhowgh hwi, yn sur.

1a benyn: Wel, my a vynn y assaya...

(An kynsa benyn a a-ji dhe’n kylgh. Yma pols byghan, ena mowes yowynk a dheu mes a’n kylgh.)

1a mowes: A havalav dihaval?

Peder: Re’n jowl!

2a benyn: Marthys! My ow honan a vynn y assaya ynwedh!

(An nessa benyn a a-ji dhe’n kylgh. Yma pols byghan, ena mowes yowynk arall a dheu mes a’n kylgh.)

Kormoran: Wel, pylt an brini! Ny dybsen vy bos an re ma possybyl.

(A-rag an stall dolliow bardhek.

Yma Bardhes: a-dryv an stall ow kwertha an dolliow. An dhiw voves yowynk a enter.)

1a mowes: My a garsa kavoes dolli vardhek dres eghenn!

2a mowes: Ha my ynwedh! Pur deg yns!

Bardhes: Myttin da, A vowesi! A gerowgh hwi ow dolliow? Kettep huni anedha yw bardh po **Bardhes:** a'n Orsedh. Ott! Pan weskydh ta aga horf, y kewsons i. Klew! Diwyethek yns i oll, saw dolli 'Polin', neb a gews Kernewek hepken.

1a mowes: Py kost yns?

Bardhes: Henn a greg war vri an bardh. An moyha kostek yw an dolli 'Ken' ha'n dolli 'Mick', drefenn aga bos berdh an moyha poesek. Pymp peuns yns.

1a mowes: Ogh, soweth my a'm beus hanter-kans diner hepken.

2a mowes: My a gar an teyr dolli vras na, ena.

Bardhes: I yw dolli 'Loveday', dolli 'Koreen', ha dolli 'Sarah'. Pur hegar ha didhanus yns. Pubonan a's kar. Mes, y'n gwettha prys, y kostyons i moy es hanter-kans diner.

2a mowes: Pyth yw an dolli a bris isella?

Bardhes: Wel, a-woeles ow hist yw dolli goth, Yowann y hanow. Bardh a vri ha meurgetys yw, mes nebes skethennek y'n eur ma. My a yll y wertha a hanter-kans diner.

1a mowes: Splann! Ni a gar Yowann fest yn ta!

2a mowes: Pur garadow yw ev!

(A-rag an Kylgh a Yowynkneth.

An Boekka a sev a-rag an Kylgh.

Kormoran ha Peder a enter.

Rupert a omdhiskwa. An woslowysi a arm, 'A-dryv dhywgh!'. Rupert a omgel arta. Kormoran, Peder ha'n Boekka a dreyl a-dro.)

Peder: A wruss'ta gweles neppyth?

Boekka: Na wrug.

(Rupert a omdhiskwa. An woslowysi a arm, 'A-dryv dhywgh!'. Rupert a omgel. Kormoran, Peder ha'n Boekka a dreyl a-dro arta.)

Peder: Pyth o henna? A wruss'ta klewes

neppyth?

Boekka: Na wrug.

(Rupert a enter ha tremena der an Kylgh a Yowynkneth heb bos gwelys gans an re erell. Chanjyes dhe dhen yowynk yw. Ev a dhe'n stall 'Kowethas Bardhek an Norvys Nowydh'. Rupert a bas.

Kormoran, Peder ha'n Boekka a dreyl a-dro. I a wel stall Rupert ha nesa dhodho.)

Rupert yowynk: Dydh da, tus jentyl.

Pyth a allav vy gul ragowgh?

Kormoran: Py par stall yw hemma, mar pleg. Esosta a-dhiworth Amerika?

Rupert yowynk: Esov. Yth esov vy a-dhiworth Pennskol Vardhek a Galiforni – pennskol aswonnys dres oll an norvys!

Kormoran: *(dhe Beder ha'n Boekka)* A wrussowgh hwi bythkweth klewes a'n bennskol na?

Peder ha'n Boekka: Na wrug. Nevra. *(I a gan dhe'n ton 'An Gwandryas Gwyls')* 'Ny wrug nevra na moy, wrug vy klewes a'n bennskol, na nevra namoy.'

(Pubonan a vir orta hag i a dew, ankombrys).

Rupert yowynk: Mes aswonnys fest yn ta yw. My a'n afydh dhywgh. Kevrennys on ni dhe'n Kowethas Bardhek Kernow ha ni a'gan beus kummyas an Orsedh Kernow dhe wrontya eseledh a'n O.S.U.

Boekka: Pyth?

Rupert: An Orsedh Statys-Unys.

Peder: Yw hemma ges?

Rupert yowynk: Nag yw. Yma meur a dus Kernow ow triga yn Kaliforni – henedh an dus val yns.

Kormoran: Henn yw gwir. Yma kenderow dhymm a drig ena.

Rupert yowynk: Yn hwir, sirra. Ha my a yll diskwedhes dhywgh testskrifow an Orsedh Amerika. Ott. *(Kormoran, Peder ha'n Boekka a vir orth an testskrif).*

Kormoran: Henn yw pur dhe les!

Rupert yowynk: Dhe les yn hwir. Mes

gwell es henna – mars osta Bardh amerikanek, Bardh kernewek osta ynwedh!

Kormoran: (*pur yntanys*) A allav vy dos ha bos Bardh an Orsedh Amerika?

Rupert yowynk: Martesen. A wruss'ta seweni yn apposyans kynsa gradh y'n yeth Kernewek?

Kormoran: Yn sur.

Rupert yowynk: Usi an testskrif genes?

Kormoran: Heb mar. My a'n deg pup-prys genev vy! Ott.

Rupert yowynk: Splann. Splann. Kynsa gradh Kernewek yw kehalval orth bachelerieth pennskol yn Statys-Unys. Ty a yll dos ha bos esel an Orsedh Amerika heb lett vyth.

Kormoran: Hag ena y fydhav vy Bardh ha demmedhi gans Endellion!

Rupert yowynk: Ny wonn vy a-dro dhe Endellion, mes ty a vydh Bardh, yn sur.

Kormoran: Py kost an testskrif na?

Rupert yowynk: Ugens peuns, mar pleg.

Kormoran: Ottomma. Kemmer e ha wolkomm.

Peder: Gorta pols, ow howeth. An testskrif na ny dal oy, dhe'm breus vy.

Boekka: Goslow orthyn, A Gormoran. Bydh war na wre'ta gokkia.

Kormoran: Nyns yw possybyl. Mir orth an testskrif ma. Bras, teg ha liwek yw. Bardh ov vy. Bardh! Bardh! (*Exit yn unn boenya*).

(*Peder ha'n Boekka a dreyl a-ves a'n stall ow kewsel trenkles(!). Rupert a slynk dres an Kylgh a Yowynkneth. Chanjyes dhe dhen koth yw. An woslowysi a arm 'Bou, hiss' h.e. Exit Rupert.*)

Peder: Muskok ywa!

Boekka: Foll yn tien.

Peder: Res yw dhyn ni y weres.

Boekka: Yw. Ny wrav vy koela orth an gwas na a-dhiworth Amerika.

Peder: Na my namoy. (*pols byghan*)

Kormoran yw foll mes nyns yw ev gokki. (*pols byghan*) Ny wrav vy konvedhes prag na wrug Kormoran seweni yn y apposyans peswora gradh.

Boekka: Hmm. Ewn osta. My a garsa mires ow honan orth y baper apposyans. Skrifennyades an Apposyansow, Morin hy hanow, yw kowethes dha dhymm. Ni a yll govynn orti yn y gever.

Peder: Tybyans da. Gwren ni mos dh'y gweles.

(*Exeunt*)

Hwedhler: Pandr'a dybowgh hwi anodho bys lemmyn?

Goslowysi: ATAL!

**Gwel 4 ha 5
a vydh dyllys yn
An Gannas mis-Genver 2014**

**Tommas Merritt
gans Jennifer Capper**

Goslowewgh an son lowen

Asvens yw an seson, ha Nadelik a dheu yn skon! Termyn yw dhe gana kanow lowen ha karolyow.

Pana dermyn yw gwell rag kana karolyow Tommas Merritt? Ev a skrifas dewdhek anedha, ha kenys yns yn lies le y'n nor, plepynag may ma Kernowyon po Kernewesow rag aga hana. Rag nebes anedha Merritt a skrifas ha geryow hag ilow, rag nebes erell ilow hepken. Y hwelir rol anedha yn 'Google'.

Mes piw o an Tommas Merritt ma? Kernow o heb mar, genys yn Egloshal y'n vlydhen 1863. Y das, Tommas ynwedh, o den bal sten ha kober. Tommas yowynk a studhya yn skol Poll, mes pan o ev unnek bloedh hepken, y ferwis y das. Pur voghosek o an teylu, ha

kynth o Tommas gwann ev a dheuth ha bos den bal y honan.

Ilow o da gans Tommas ena ha heb dhout tus bal a gana yn kolonnek owth oberi y'n tewlder pell yn-dann an dor. Y'n gwettha prys, drefenn bos gwann ha klav, res o dhodho diberth dhiworth an bal, mes martesen yth o 'bennath yn toellwisk'.

Ev a dhallathas studhya ilow yn tiwysyk ha kyns pell ev a dheuth ha bos dyskador a ilow. Dyskador stroeth o, dell hevel. Y leverir ev dhe frappya, gans pluvenn blomm hir, leuv studhyoryon neb a sonas notenn gamm.

Y'n vlydhen 1889 ev a dheuth ha bos organydh ha mester an keur yn Eglos an Vethodysi yn Fordh Eglshal. Y hyllir gweles ha goslowes orth organ a seni Tommas hwath lemmyn yn Eglos yn Peder Bownder. Removyes veu an organ pan veu degys an eglos a seni ev ynni.

Ny skrifas ev karolyon hepken, mes oratorios, kantatas, antemnow, ha ton kerdh rag kurunans myghtern Edward VII a veu skrifys ganso ynwedh.

Da o an ilow Merritt gans Malcolm Arnold, hag y'n vlydhen 1968, tri-ugens blydhen wosa mernans Merritt, Arnold a hembraon keskan yn penneglos Truru hag ynni keuryow ha bandow meur a sonas meur a antemnow, karolyow h.e skrifys gans Merritt. Yth esa keskan arall y'n vlydhen 2008, pennkansbloedh y vernans.

Yma yn korflann Eglshal menkov gwrys gans marbel gwynn. Skrif warnodho a dhalleth:

'Yn kov kuv Tommas Merritt neb a verwis 17^{ves} a vis-Ebryl 1908, 46 bloedh y oes'

Yth esa dhodho bywnans berr mes feyth.

Lyther a Alban

a-dhiworth Yowann Byghan

(agan kesskrifer arbennik albanek)

An vlydhen yn Alban

Heb mar, brassa nyver an dus yn Alban lemmyn a sew an kalender arnowydh poran dell wra pub huni arall. Byttegyns, dres lies kansblydhen an kalender Gwydhelek, yn Alban hag yn Iwerdhon, o dyffrans yn tien. Nyns esa misyow. Peder rann an vlydhen o *an geamhradh* (*an-gyaw-rag*, gwav), *an t-earrach* (*an-char-rogh*, gwenton), *an samhradh* (*an-saw-rag*, hav) hag *am foghar* (*am-fo-var*, kynnyav).

Am geamhradh (Gwav)

An geamhradh a dhallathas ogas dhe dhalleth mis-Du arnowydh, *an t-earrach* dhe dhalleth mis-Hwevrer, *an samhradh* dhe dhalleth mis-Me hag *am foghar* ogas dhe dhalleth mis-Est. Yn kres *an geamhradh* o *oidhche chullaig* (*oygh-ye-ghi-leg*, howlsavla an gwav, mes lemmyn hanow Kalann Genver), hag yn kres *an samhradh* o *leth an t-samhradh* (*le-an-taw-rag*), henn yw Goelowann. An re na a-les, reknans peub dydh arall a sywya chanjyans an loer.

An misyow arnowydh yn *Gàidhlig* a

syw. Dell yw usyes, skrifys yns gans *an* po gans *am*, kepar hag ‘an Genver’, ‘an Hwevrer’, hag erell:

am Faoilleach (*am-feul-yogh*), mis-Genver, ow styrya mis an bleydh (*faol*).

an Gearran (*an-gyar-ran*), mis-Hwevrer, henwys ynwedh *a’ mhìos mharbh* (*a-vys-var-o*, an mis marow).

am Màrt (*am-marsht*), mis-Meurth, wosa an duw romanek Mars.

an Giblean po *a’ Ghiblenn* (*a-ghiv-lyn*), mis-Ebrel (*giblion* yw pottys goedh, martesen a’n keth gwreydhenn es an ger sowsnek *giblets*).

an Cèitein (*an-kye-chen*), mis-Me, a’n Ywerdhonek Koth *cétsaman*, ow styrya ‘kynsa kewer an hav’.

an t-Og-mhios (*an-yog-vys*), mis-Metheven, ‘mis an re yowynk’.

an t-Iuchar (*an-chou-ghar*), mis-Gortheren, ow styrya mis toemm (*iucharn* po *iutharn* yw an keth ger es agan yffarn).

an Lùnastal (*an-lou-na-stal*), mis-Est, res dhe’n dhuw Lugh po Hugh, kepar hag y’n goel *Lughnasaidh*, ‘kovheans Lugh’.

an t-Sultain (*an-toul-tin*) po *an Seachdmhios* (*an-shaght-vys*) po *mìos meadhonach an fhogair*, mis-Gwynngala, ger rag ger ‘mis an berrikter’ po ‘an seythves mis’ po ‘mis yn kres an kynnyav’.

an Dàmhair (*an-dav-ir*), mis-Hedra, hag a styr ruttyans po bedhyglans an kerwys.

an t-Samhain (*an-tav-in*), mis-Du, wosa an goel *Samhainn*, po *am ceud-mhios a’ gheamhradh* (*am-keud-vis-a-ghaw-rag*), ger rag ger ‘kynsa mis gwav’.

an Dùbhlachd (*an-dou-loghk*), mis-Kevardhu, mis an duder, mis an tewlder.

Byttegyns, hwath yn dydhyow ma yma lies gwydheleger na woer konvedhes yn ta an henwyn nowydh ma,

kyns oll yn ranndiryow pell hag yn ynysyow byghan an *Gàidhealtachd*, le may hwrons devnydhyia hwath an furvow koth, yn unn rekna peub seson (rag an ammeth) ha peub dy Sul (rag an eglos) mes heb meur a breder orth an misyow po orth niver poran an jydh. Perthi kov a wrons martesen a’n lavar koth gwedhelek: *An-diugh Diciadain, thriall an t-seachdain* (Hedhyw yw dy’ Mergher, gorfennys yw an seythun).

Ynys Pedrevan derivys gans Lilian James

Lilian a ros areth yn 2005 a-dro dhe Mary Phillips Watson, selys war lyver henwys *Lizard Island* (Ynys Pedrevan) gans Jillian Robertson. An hwedhel ma re beu treyls yn Kernewek gans Lilian dyllys yw omma avel kevres.

Cooktown ha Kaptan Watson

Cooktown 1886

Wosa termyn Mary a vynna mos dhe Cooktown rag oberi. Cooktown o porth meur ha pur vysi ha le may teuth tus-bal a-dhiworth Avon Palmer, ogas ha deg mildir ha tri-ugens a’n arvor, dhe wertha aga owr. Cooktown (1873) a veu henwys war-lergh Kaptan Cook neb a ewnhas y worhel Endeavour yn 1770 y’n dowrow hebask an gammas.

Pur golonnek o Mary dhe vos pell dhe'n gogleddh rag hwilas ober. Yn skom hi a gavas ober avel dyskadores-teylu, po governes, hag ynwedh hi a seni an piano yn ostel an dre. Ena hi a vetyas gans Robert Watson, Alban, neb o gwikor boes-mor, ow kwertha *bêche-de-mer*¹ (kepar ha melwhenn diworth an mor).

Robert o trigys dhe Ynys Pedrean ogas ha deg mildir ha tri-ugens dhe'n north-est a Cooktown. Namenowgh ev e dhe Cooktown rag negysyow ha traow erell.

Unn jydh ev a wovynnas orth Mary demmedhi ganso ha hi a akordyas. Dhe'n termyn na ev o dew vloedh ha dew-ugens (kepar ha tas Mary) ha katholik o ev.

Bys y'n termyn na teylu Mary res eth dhe Rockhampton, dhe'n gogleddh a-dhiworth Brisbane ha pell dhe'n deghow a-dhiworth Cooktown, rag dalleth bywnans arall ha nowydh mes pan glewsons i yn kever demmedhyans Mary, pur drobllys ens i. Tybyansow tas Mary o yn kever an dyffrans yn oes hag ynwedh an dyffrans yn kryjyans. Tybyansow mamm Mary o yn kever lowender Mary ha yeghes Mary ha kyns oll salowder Mary war Ynys Pedrean le mayth o trigys Mary ha Robert.

Servis Eglos dydhyas avisys

An Revrond Jane Kneebone a dhannvon kedhlow a-dro dhe servisyow a dheu:

1a mis Kevardhu Eglos Vudhek;
Servis Asvens

¹ An hanow frynkek ma a styr 'pal-mor'; Sowsnek *sea cucumber*; Japonek *namako*; eyndonesek *trepan*; Malay *gamat*

15ves mis Kevardhu Chapel Sen Yv;
Servis Nadelik

29ens mis Kevardhu Chapel
Ponsulyen (*Bridge*); Servis Nadelik

5es mis Genver Eglos an Bluw
Lanystyli; Servis Stoel

Pub onan a dhalleth dhe 3 eur.

Pella derivadow a-dhiworth:

Rev Jane Kneebone

☎ 01637 873135

☎ 07966 703924

janekneebone@gmail.com

Nawbedrek

A yll'ta dismygi an ger a naw lytherenn? Py lies ger a moy es 3 lytherenn a yll'ta kavoes, res yw dhis devnydhya pub lytherenn unnweyth yn pub ger ha res yw dhis devnydhya an lytherenn yn kres an pedrek yn pub ger.

R	O	L
S	L	E
E	O	T

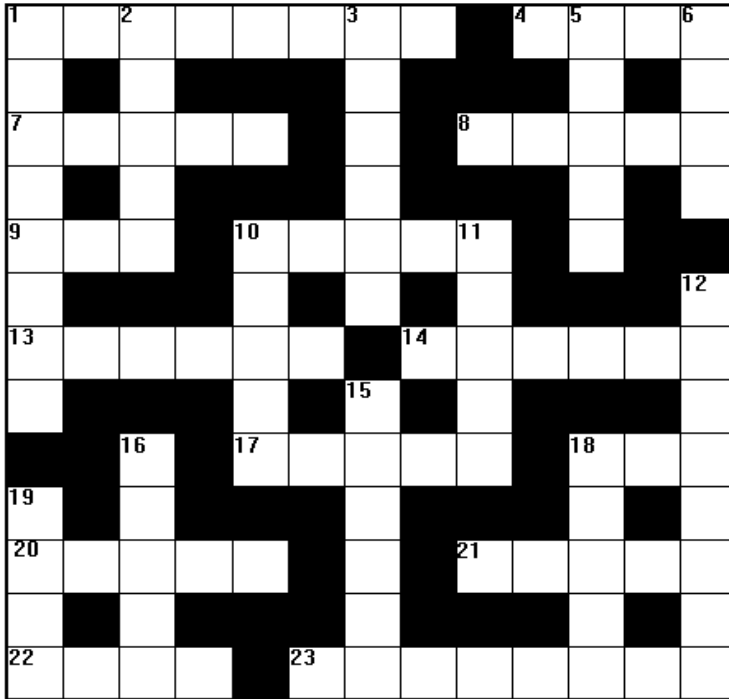
R an G (Radyo an Gernewegva)

Radyo an Gernewegva yw towlenn radyo yn Kernewek pub seythun; restrys yw gans Matthew Clarke ha dell leverir yth yw an gwella ilow ha kows y'gan taves kernewek. Y hyllir goslowes orth:

www.radyo.kernewegva.com

Krowseryow Mis-Kevardhu

gans Ray Edwards

Kowethas ~ Nowodhow

Da yw genev leverel bos ow hevambos gans an Kowethas ystynnys bys yn Nadelik, gras dhe skityans wolkomm a arhans dhyworth MAGA, hag anodho y hwonn meur ras. An ystynnans ma re asas vy dhe besya fogella war deyr oberen – Ragdres An Hay, an Profyans dhe'n Heritage Lottery ha Kevewi an Kowethas kyns Nadelik rag kavos arhasow.

An Profyans yw oberi gans an kemenethow yn Lanneves, An Hay, ha ranndir Tolgus yn Resrudh, ha'ga gweres owth aswon, kuntel ha styrya henwyn tyller ha teylu leel kernewek. Yma MAGA ha Sodhva Kovadhow Kernow ow synsi rann avel kesoberoryon y'n ragdres, gans gweres dhyworth Kovadh Kerhynnedh Istorek Kernow ha Syllan, ha bagasow erel, ha rag henna my a grys y fydh profyans krev mes, awos bos kemmys kesstrif rag arhasow an Lottery, res yw dhyn gortos ha gweles (pella derivadow mis-Genver a-dhiworth **Peder Burton**)

a-dreus:

1. An mis ma (8)
4. Ev a drig y'n dowr (4)
7. Gul tros euthek ha ni yn kosk (5)
8. Nyns yw *isel* (5)
9. *Elowenn* yn Sowsnek (3)
10. Fel (5)
13. Hembrenkyas an Eglos (6)
14. Rag diskwedhes py eur yw hi (6)
17. Rag mos war an dowr (5)
18. Le dhe driga ynno (3)
20. Dadhla (5)
21. Bre (5)
22. Nyns yw *poes* (4)
23. Truan (8)

war-nans:

1. Agan yeth ni (8)
2. Gwenon (5)
3. An nos ma (6)
5. *Edhen*; liesek (5)
6. Bern (4)
- 10 Bokler (5)
11. Bugh yowynk (5)
12. Speshyal (8)
15. *Rag + ev* (6)
16. Pur hweg yw (5)
18. Isella rann an korf (5)
19. Peder gweyth pypm warn ugens (4)

Gorthybow dhe'n krowseryow Mis-Du 2013

Kynnyav yn Kernow

Lowarth Treleesyek, mis-Du 2013, ha'n delow treylya aga liw kyns koedha.

GWERTHOW AN KOWETHAS HA'N GESVA

Ow sywya omdennans Jori Ansell avel Soedhek Dyllansow Kesva an Taves Kernewek, wosa blydhynyow hir a ober splann, ervirys veu dhe dhasrestra an argerdh a brena lyvrow. Kesjunys yw lemmyn gwerthow an Kowethas ha'n Gesva hag y hyllir erghi lyvrow po govynn derivadow dre bellgowser po der ebost dell syw:

☎ 01736 811083

Ebost: kowethas@hotmail.co.uk

Ni a wayt mayth oberro yn effeythus an system ma, mes mars eus kaletter, kestav orth neb soedhek an Kowethas po an Gesva.

KOLOVEN PERSONEL NADELIK

Gorhemmynnadow a'n gwella dhe bub redyer An Gannas rag Nadelik ha'n Vlydhen Nowydh 2014! Kesoberyn warbarth rag drehevel war an selyow fyrv desedhys dres an blydhynyow a-dhiwedhes.

Jori & Beth Ansell ha teylu.

Ha gorhemmynnadow Nadelik a-dhiworth Pennskriker An Gannas, **Graham Sandercock**, dh'y gowetha oll.

LYVROW NOWYDH

Dyllys yw lemmyn gans Kesva an Taves Kernewek::

1. An Pentatewgh yn Kernewek;
2. Henwyn-Tyller Pennryn ha'y Ranndir;

Pella derivadow yn An Gannas mis-Genver.

Plas Treleesyek

Kowbal Ruw Harri

Krows Kernewek

